

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ———— 20 coroane.
Pe jumătate de an ———— 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Scopul școlii noastre în viitor.

În urma schimbării situației politice pe baza principiilor marelui regenerat al omeniei, Wilson, fără îndoială s'a schimbat și poziția școlii române.

Această schimbare se manifestează în următoarele:

1. S'a scăpat de o mare sarcină, care mistuia îndeșert puterea dascălului, obosea mintea școlarilor și împiedeca școala întru atingerea scopului său. 2. S'a schimbat însuși scopul școlii noastre populare, iar schimbându-se scopul, e urmare logică, trebuie să se schimbe: 3. Mijloacele întrebuințate întru atingerea scopului.

Ce scop trebuie să urmărească școala noastră până acum? Instruă numai indivizi, pe cari însă nu eră permis să-i consolideze în corpul națiunii lor. Va să zică eră permis a zidi pãrețe, dar și-se interzicea cimentarea cărãimizilor între sine.

Rezultatul unei atari educații e creșterea unor oameni, cari de loc, ori numai cu greu să știu însufleți pentru interese comune. Așã a fost până acum, pentru că așã o doriã aceasta stãpãnirea. Cã cât de greșitã e o astfel de educație se poată vedea din urmãtoarele. Educațiunea nu își are însemnãtate numai pentru individ, ci în fine își are însemnãtate pentru întreaga omenime.

Însemnãtatea individualã a educației e evidentã prin faptul cã ea promoveazã dezvoltarea corporalã, sufleteascã și moralã. Prin instrucție — comunicarea cunoștințelor — face cunoscut individului starea culturalã a societãții, făcându-l și pãrtãș de aceasta.

Însemnãtatea socialã a educației reese din adevãrul cã societatea — omenimea — nu este altceva decã totalitatea indivizilor. Tãria, dezvoltarea și progresul societãții nu este altceva decã manifestarea indivizilor din cari e compusã. De aici putem vedea, cã individul nu poate fi scos din sinul societãții, pentru care el are mai mare alipire și educat separat, — pentru cã educația individualã cu cea socialã nu numai cã nu sunt contrare, ci chiar coincid. Individul prin educație are să ajungã la conștiința cã el aparține unei societãți, iar societatea prin el câștigã puteri tinere, puteri noauã pentru munca comunã.

Și vedem acum care este acea societate dela sãnul cãreia nu-i permis a rãpi individul și a-l educã separat, pentru cã atunci educația nu e naturalã și nici nu poate prestã rezultatul dorit. Aceasta

societate nu poate fi alta pentru individ decãt națiunea sa. Dela sinul acestei mame se rãpiu generațiile neamului nostru și trebuiau educate în spiritul nu știu cãror idei, cari însă erau strãine și de sufletul elevului, dar și de a educatorului.

În sinul și spiritul națiunii române are să creascã școala romãnã în viitor fii acestei națiuni. Pentru cã: „Nu e mai sublim decãt a aparțineã unei națiuni și a conlucrà pentru pãstrarea și nobilitarea puterilor și virtuților ei, apropiindu-o prin aceasta de scopul final al omeniei, de perfecțiune“.

Omenime, națiune și individ sunt cei trei factori de cari educațiunea are să finã cont, dacã voește ca rezultatul ei să fie cel dorit de toți și dacã nu voește ca rezultatul ei să se resfire ca ori ce lucru sãvãrșit fãrã pricepere și contrar firii sale. Întreit este deci și scopul educațiunii și anume:

1. Scopul final: Desvoltarea și apropierea omeniei de perfecțiune.

2. Scopul mai apropiat (național): Pãstrarea și nobilitarea însușirilor naționale.

3. Scopul nemijlocit: Desvoltarea individului, ca astfel să fie în stare a conlucrà pentru prosperarea națiunii sale și prin ea a omeniei întregi.

De sine înțeles aceste 3 puncte, unul sunt, pentru cã individul e membrul națiunii și prin ea a omeniei, dezvoltarea lui este baza dezvoltãrii omeniei întregi. Acest scop întreit însă numai atunci se poate realizã dacã individul se educã în sinul națiunii sale.

Chemarea educațiunii naționale romãne e a dezvoltã bãrbați, cari să finã cu tãrie la națiunea lor, cari voiesc și știu să ia parte la munca comunã, cari să se cunoascã pe sine și împrejurãrile, în cari trãesc.

Vieța națiunii e în dezvoltare continuã, educația (școala) are să înalțe indivizi pe pedestalul stãrii contimporane, făcându-i apti pentru progresarea ulterioarã.

Școala romãnã în viitor are să creascã din fii națiunii sale oameni tari psihice și fizice, sãnãtoși, isteți învățați, iubitori de adevãr, oameni de cinste, oameni morali și iubitori de lucru.

Acesta e în interesul atãt a individului, cât și a națiunii romãne.

Deci când luãm în mãnã conducerea sorții, fãurirea norocului neamului romãnesc, să nu ne uitãm de școala romãnã, ba zic puțin când zic, să nu ne uitãm, ci trebuie să zic cã lucrul cel mai urgent să fie reformarea școlii romãne pentru cã

școala e izvorul nobilitãrii de neam și patrie și a temerii de Dumnezeu.

Sã nu uitãm adevãrul cuprins în urmãtoarele vorbe ale unui înțelept: „Mãsura cea mai sigurã întru mãsurarea mãrimii unui popor e numãrul școlilor și calificația dascãlilor lui; iar când istoria nepãrtinitoare va veni să-și spue verdictul sãu să poată zice: Vrednic a fost acest popor pentru a i-se da dreptul de liberã dispunere.“

În cât privește mijloacele necesare întru atingerea scopului școlii noastre în viitor, cu altã ocaziune o să-mi iau permisiune a le arãtã conform modestelor mele puteri.

Giula-oraș-mic-romãn, Decembrie 1918.

Todor Mariș, învățãtor.

Ce vi-se pare de Hristos?

Al cui fiu este El?

(Matei 21, 42.)

De F. Bettex. Trad. de N. Tandreu, preot.

(Urmare.)

Dacã însă acel Dumnezeu nu este capabil de nici o mãnie, atunci el nu este nici de iubire, dacã pe el îl lasã nepãșãtor pãcatele, atunci nu-l mișcã nici rugãciunea noastrã; pe scurt, atunci nici noi n'avem nici să ne temem de el, nici să-l iubim, pentru cã n'avem ce sperã dela el. Avem să ne întocmim vieța noastrã corect numai dupã legile naturale vecinice ale greutateii și ale mișcãrii, ale luminii sau ale electricitãții; pentru cã chiar nici moartea nu-l privește pe un Dumnezeu, care nu simte nici bucurie și nici indignare față de faptele noastre. Chiar de aceea între oamenii zilelor noastre, cari peste tot îi mai simțesc lipsa, aflã mai multã simpatie tocmai un astfel de Dumnezeu. Acest Dumnezeu este față de omul pãcãtos, pe care-l muștrã conștiința sa, cu mult mai simpatic, neasemãnat mai comod, decãt acel Dumnezeu serios, personal și plin de rãvnã al Bibliei, care este un foc mistuitor, care nu ține pe pãcãtoși de nevinovați, care rãsbunã pãcatele pãrinților asupra fiilor până la la a 7-a spiță și care ne va cere odatã și nouã socotealã pentru tot cuvãntul fãrã rost. Și tocmai pentru cã oamenii simt, cã ei meritã mãnia unui Dumnezeu sfânt și drept, încearcã să se prefacã convinși, ba ce e mai mult, ei se lasã bucuroși să fie convinși chiar și de diavolul, cã adevãr Dumnezeu n'ar puteã simți nici o mãnie; ei fac prin urmare ca pasãrea ștruțului, care și ascunde numai capul în nãsip, ca să nu-l vadã vãnãtorul. Desigur ei nu câștigã mult dintr'asta, pentru cã cu astfel de sinamãgiri nu micșoreazã deloc mãnia, care odatã se va arãtã vãdit în lume. Dar de vor crede ei într'un Dumnezeu

pornit spre mânia, sau într'unul nepăsător, orca-
nele și cutremurele de pământ și erupțiunile vul-
canice — ca cea cu ani înainte dela Iava, dela
Ischia, erupțiunea lui Mont Pelé de pe Martinica
și mai pe urmă cea dela Messina — tot vor
mai prăpădi încă multe mii de oameni, într'o
clipă numai. Și pentru aceea fiecare dintre noi
va trebui să părăsească în viitorul sigur, în su-
dorile și în lupta cu moartea de odinioară, toate
ale sale și pe toți cei iubiți ai săi. Că apoi noi
vom avea o mai mare mângâiere, dacă toată
această suferință n'ar veni peste noi cu voia
unui Dumnezeu, întăritat asupra noastră pentru
păcatele noastre, ci ar fi numai o înfruntare a
unei naturi înțelepte și precaute, sau că ar fi
produsă, amăsurat unui scop, de o lege desvol-
tată din materie, nu putem prevedea. Dar dacă
noi totuși trebuie să suferim, sigur că am dori
cu atât mai mult să și știm pentru ce, cu ce scop
și că dela cine provine suferința noastră, decât
să fim vecinic înjugați, că o natură înțeleaptă, dar
oarbă, ne poate pierde fără de veste și chiar
pentru nimic. Cu un cuvânt pentru noi este mai
mare și ne place mai mult de un Dumnezeu viu,
decât de un idol neputincios.

Dar cum, va strigă cineva, se poate oare,
ca Dumnezeu să aibă pasiuni omenești, să fie
și el ca și mine mândru și doritor de răzbunare?!
— Să ne facem aici o icoană, sau chiar mai
mult decât atâta, despre înfățișarea lui în acea-
sta stare. În lumea colorată, care ne încunjură,
noi deosebim 7 colori fundamentale și zicem d.
e arborele este verde, cerul albastru, sângele
roșu. Dar de unde provin aceste colori? Dela
razele soarelui, cari luminează aceste corpuri;
dacă ele n'ar fi, atunci tot ar fi sur, ori mai
vârtos negru. Razele fac nu numai vizibile co-
lorile, ci ele le și produc. La întineresc sângele
într'adevăr nu este roșu și nici arborele verde,
ci sunt absolut fără culoare. Dar lumina soare-
lui arată iarăș numai un alb lucitor, n'arată așa-
dar nici roșu, nici albastru, nici verde și nici
galbăn. Deci oare aceste colori nu sunt în ea?
Ba, da! Dar fiindcă ele toate se găsesc acolo
în cea mai perfectă proporție, tocmai de aceea
noi nu vedem decât un alb lucitor, care este
rezultatul cel mai frumos, cel mai armonios și cel
mai deplin al tuturor colorilor. Este așadar roșu
în raza soarelui? Da, este, numai cât nu se vede
ca roșu. (Va urmă.)

O călătorie la Scărișoara.

De P. Bolcaș.

Eră o zi frumoasă de toamnă. Soarele „din
drumul lui de pară” își trimitea razele binefă-
cătoare peste codri și câmpii. Pe „Părintele” din
Buntesți, care:

„Din cărți cu file unse norodul îl învață,
Că moartea e în luptă cu vecinica vieată**)

il cuprinse dorul de a-și vedea tânăra odraslă,
dusă de un voinic românaș sus la munte. Iși
chemă tovarăș pe un nepot, și cu doi armăsari,
unul negru ca pana corbului, altul târcat, luăm
drumul spre Scărișoara.

Sunt 9 ore. Treceam prin comunele Broaște,
Brădet și Chișcoiu. Toate trei, paradisuri în ceea
ce privește fructele. Nu e casă, ori bordeiu, unde
grădina să nu fie plină de pomi de tot soiul.
Ba chiar și de-a lungul străzilor vezi un lung
șireag de nuci seculari. Măreț exemplu al
comune, unde în locul acestora cresc spini și
polomidă!

Soarele e la amiază. Urcăm spre munte.
După cale de o oră, o lume nouă se desfășură
înaintea ochilor. Păduri de brad, tânăr și bătrân,
se întind cât poți străbate cu ochiul. Depărtarea
e destul mare, având de făcut 60—70 km. Dar
ce e oboseala și răbdarea în călătorie, când ești
mănat de dorul și setea de a-ți vedea pe ai tăi,
a admiră ținuturi, a căror frumusețe numai din
auz ai cunoscut-o, când natura toată truda și-o

*) M. Eminescu: Invierea.

Noi vrem unirea tuturor...

Prin sânge cald, prin foc și fum,
Dreptatea s'a pornit la drum,
În straițe rupte, și-a venit
Pe-un cal, din viscol plămădit,
La poarta mea, și mi-a șoptit:
„E ceasul sfânt, mântuitor,
Jurați unirea tuturor!”

„Jurăm!” răspund din codri-atunci
Robiții milenarei munci;
„Jurăm!” răcniră cei legați
Și n'iară grele ferecați;
Carpășii chiamă frați la frați:
„Sub steagul nostru treicolor
Jurăm unirea tuturor!”

Pământ, cu sânge scump udat,
De mii de mame sărutat,
De azi nepoții lui Traian
Se smulg din mână de dușman;
Și n'loc de negre pușcării
De furci și triste bălării
Altare sfinte-or înflori:
„Sub steagul nostru treicolor
Jurăm unirea tuturor!”

Dela Abrud, de prin Albac,
Din Tebea, unde moaște zac,
Din Câmpul Sfintei Libertăți.
Din cel Bănat, cu bunătați,
Venii la praznic, mici și mari,
Voinici, cu piepturile tari,
Eroii noștri legendari:
„Sub steagul nostru treicolor
Noi vrem unirea tuturor.”

Și, când sub geana zorilor
Încinge-om hora horilor
Crăiesei sărbătorilor;
Cu ochii umezi, fericiți,
În dragoste să-i învăliți
Și-o clipă veacuri să trăiți:
„Sub steagul nostru treicolor
Jurăm unirea tuturor!”

Străinii, cari ne-or fi văzând
O inimă, un dor și-un gând:
Bătrâni, la față îmbujorați,
Feciori, ca lei de bărbați,
Pe toți Românii-odată frați:
Ș'or pune jurământul lor
Sub mândrul nostru treicolor!”

Tu, Doino, veselă zimbești,
Cu ochi sfioși la cer privești,
Cu tine toți eroii vin
Să mulțămim, să-l preamărim
Pe-al bunilor stăpân divin:

răsplătește cu frumuseți neasămuite, când din lu-
mea aceasta și-se pare, că treci în lumea bas-
melor.

Sunt 2 d. m. Ne dăm jos de pe cai. Miș-
carea ne face bine. Brazii bătrâni răspândesc o
umbră plină de mirezme. Aerul curat de brad
ne înviează. Ca și scăpați din închisoare, gră-
bim răzând și hăulind de răsună codrul de noi.
Facem mai mulți pași și iată ne apropiem de
„Tapul”, un peisaj pitoresc, locul obicinuit de
poposire al Moșilor rătăcitori prin țară „cu cer-
curi și cu ciubeară”. Stăm deci și noi cam un
pătrar de oră, petrecând cu dulce jumătate din
merindea, adusă de acasă. Bem apoi apă rece
din izvor și plecăm mai departe.

Pretutindeni locuri romantice. Părauri și
isvoare cu apă cristalină, ce-ți răcorește inima.
Stânci, nuele în formă de cetățui, cari îți ream-
intesc trecutul vijelios al neamului, altele în
formă de fiare sălbatice. Abisurile îți aduc aminte
de moarte în toată clipa.

Suntem la locul numit: „Vârtopul”. Aici e
răspântia drumurilor ce duc spre Băița și Scă-
rișoara. De acum e o plăcere edenică să călă-
torești. Arieșul șerpuitor, cu apa lui cristalină,
îți este busola de călătorie prin lucruri necu-
nosute. Arieșul, care a brăzdat vârful muntii-
lor și jgheburii ponoarelor, a zdrobit prăpastiile
stâncilor și și-a deschis cale ușoară, departe,
până ce se mistue în Murășul cu apă lină.

Soarele-i spre asfințit. Farmecul serii se
întinde. Ne apropiem de sat. De sunetul tălân-
gilor e plin codrul. Ici vezi un păstor de vite,

„Sub brațu-i sfânt ocrotitor
Serbăm unirea tuturor!”

Topiți, Carpații se deschid
De veci, de veci, ș'om face zid
Ca stânca sură de granit
Acestui neam nebiuit,
Sosit-a ceasul mult dorit!
„Cântați unirea tuturor
Sub mândrul nostru treicolor!”

Eroi căzuți la Doberdo
Martiri veți fi de aici încolo,
Ivangorodul blestemat
În sânge de români scaldat
Născu minunea ce-am visat:
„Sub steagul nostru treicolor
Jurăm unirea tuturor!”

Ales. Munteanu al lui Vasile, protopop.

Învățământul limbii maghiare în preparandia (școala normală) română din Brad.

— Fragment din monografia Institutului. —

De Dr. T. Botiș.

(Urmare)

Acest șovinism și iperzel ce treceă marginile
dreptății și echității, produse — de sine se în-
telege — o reacțiune puternică din partea celor-
lalte popoare conlocuitoare, o luptă pentru apă-
rarea și conservarea limbii lor materne și a in-
dividualității lor naționale.

Observând marele patriot maghiar, contele
Stefan Széchenyi, în ce direcțiune periculoasă se
desvolată evenimentele, avertisă pe compatrioții săi,
că maghiarizarea cu săla numai strică poate
cauzei. Executarea fără rezerve a legii nu promo-
vează scopul, ci trebuie să se câștige simpatia
popoarelor conlocuitoare, iar aceasta o pot avea
Maghiarii numai prin superioritatea lor spirituală.
După mărturia istoriei putere de asimilare a avut
numai popoarele mai muncitoare, morale și mai
culte.

Dar sfaturile înțelepte ale lui Széchenyi su-
nară în pustiu. Curentul șovinist luă în stăpânire
spiritele și presemnele înfricoșatului războiu civil
se arătau.

Un ordin preainalt impune sub aspră pe-
deapsă tuturor oficiilor din țară cea mai strictă
tăcere și discrețiune¹⁾. Tinerimei școlare i-se in-
terzice a formă societăți și reuniuni, a țineă orații
și a declamă poezii de conținut politic²⁾. Sub
presiunea evenimentelor inspectorul folosește tot
mai mult limba maghiară în corespondența sa
cu „consesul”, iar acesta în ședința sa din 4
maiu 1848 ia pentru întâia dată procesul verbal
în limba maghiară³⁾. Profesorii pentru a evita

coala un biet ciobănaș „din fulger doinaș”. O
vieată idilică, în sensul cel mai strâns al cuvân-
tului. Raza vederii se îngustă din ce în ce. E
noapte. O noapte de nespuse frumusețe, netur-
burată de nimic.

„Iat-o! Flindă dinspre munte
Iese luna din brăd t.
Și se naltă încet-încet,
Gânditoare, ca o frunte
De poez’.

(G. Coșbuc: Noapte de vară).

Pe bolta învinițită salbele de stele se întrec în
sclipirea lor. Mici vâlcele de munte se îngână
cu glasul misterios al codrului de brad. Flăcăii,
hăulind, mână turmele la stână. Cuvintele lor,
abiă înțelese, se topesc într'o melodie dulce.
Cine ne-ar fi văzut în negura amurgului, ar fi
cugetat, că suntem niște fantome nocturne, sau
și-ar fi îndreptat gândirea spre lumea basmelor,
la eroii nădrăvani, cari au ajutat pe Făt-frumos
în grelele sale isprăvi.

Sunt 8 și jumătate. Intrăm în sat. Și ici
și colea, pe vârful colinelor, mici căsuțe de lemn,
acoperite cu șindilă. În fiecare zidire vezi o
pagină din istoria națională. În jurul lor se văd
lanuri, de pe cari s'a luat deja rodul binecuvân-
tat al pământului. Iți fac impresia ca și când ai
umbla prin satele din Scandinavia, unde fiecare
sătean își are moșoara sa întreagă și gospodă-
ria lângă casă. Aici samănă ei seară și ovăs
— căci alte plante nu se fac.

Suntem în mijlocul unui popor a cărui unică
avuție e — putem zice — lemnul. Toți lucrează,
bărbați și femei, copii și fete. Obiecte făcute de

insultele pe stradă și imputările, ce li-se făceau, la sfatul inspectorului pun pe piept, ca și ceilalți oficiali publici, cocarda națională maghiară.⁴⁾

Prin constituția octroată din 4 martie 1849 se asigură drepturi politice și naționale egale tuturor popoarelor din monarhia habsburgică. Astfel conferința profesorală, ce se întruni după restabilirea ordinii în țară își fină de prima sa datorință a introduce, în virtutea acelei constituții, — precum și a dispozițiilor din „Organismul provizoriu de guvernare pentru Ungaria” și pe baza §§-lor 8 și 12 din „Principiile pentru organizația provizorie a treburilor de învățatură în Țara Ungurească a coroanei creditare” — limba română în toate protocoalele și corespondențele sale și alte scrisori oficiale „cu litere latine și ortografia cea mai potrivită română”⁵⁾.

În timpurile, ce urmară după revoluția din 1848—49 și până la restaurarea constituției ungare și introducerea dualismului la anul 1867, limba maghiară nu încetă a figura între studiile, ce se propuneau în institutul nostru, dar învățământul ei se mărginează la scris și citit din Abcedarul maghiar, în 2 ore la săptămână.

Ajungând însă institutul în primăvara anului 1867 sub iurisdicțiunea imediată, iar dela anul 1869 încoace sub controlul și inspecțiunea supremă a ministerului reg. ungar de culte și instrucțiune publică, se începe o propunere și învățare mai intensivă și a limbii maghiare, conform cerințelor și necesităților, ce urmară din referințele politice schimbate. Se continuă programul de stat, întrerupt prin evenimentele din 1848—49.

Îndatăce întră în funcțiune noul ministeriu reg. ungar, în frunte cu contele Iuliu Andrassy, ministrul de culte și instrucțiune baronul Iosif Eötvös dispune, ca limba maghiară să fie iarăși studiu ordinar și obligator în preparandia română din Arad, precum a fost înainte de 1848—49 și să se propună în 5 ore la săptămână. În 2 ore gramatica și în 2 sintaxa, iar 1 oră să se întrebuinteze alternativ, într-o săptămână într'un curs, iar în cealaltă într'alt curs, pentru traduceri, exerciții stilare practice și teme scrip-turistice⁶⁾.

Pe temeiul și în senzul acestui ordin urmă propunerea limbii maghiare până la anul 1879, când firul întrerupt al programului cultural, de a creia în țările coroanei sf. Ștefan o cultură unitară maghiară, o națiune etnică unitară, fu din nou reluat.

În primăvara acestui an ministrul de culte și instrucțiune, Augustin Trefort, prezintă dietei un proiect de lege pentru introducerea limbii maghiare ca studiu obligator în toate școlile nemaghiare din țară.

mânile lor se vând în țară pretutindeni, de-a lungul și de-a latul. Și din aceasta avuție, în lungi sute de ani, plini de frământări, de tot felul de încercări, a putut să existe și va exista, până când munca desinteresată și razele bine-făcătoare ale virtuților creștinești vor încălzi încă inima și mintea omenească.

În sfârșit ajungem la locul dorit. Bucuria e nespus de mare atât pentru ceice ne așteptau cu un dor nestins, cât și pentru noi, căci în fine — după o călătorie de 12 ore, ici călare, colea pedestru — vom avea unde să ne plecăm capul. Am stat acolo 3 zile, petrecându-ne foarte bine, căci atât „fânăra Domniță”, cât și bravul Domn — notar cercual — sunt niște oameni drăguți, afabili, iubitori de oaspeți, ca în genere ori care român. Domnia-ei o făptură gingașe, cu talia înaltă și rotungioară, cu fața radiată de un zimbet senin; iar Domnia-lui de statură mijlocie, voinic ca bradul, cu o fire serioasă, cum se cuvine ori cărui om de seamă.

În decursul acestui timp am făcut văzuta la mai multe familii inteligente, dar ne-am abătut și pe la colibele „celor nebăgați în seamă”, și pretutindeni ordine și îndestulare. Am rămas încântați de cele văzute.

A patra zi ne-am luat adio dela Scărișoara, rămânându-mi — pentru cât voi trăi — ca „memento” adevărul, că: „Omul harnic poate trăi și în vârful muntelui”, apoi ateistul să călătorească mai multă vreme prin munți și codri, căci natura cu minunile sale îl va convinge pe deplin — mai mult ca argumentele dogmatice — despre existența unui Dumnezeu atotputernic, atot-înțelept și atot bun.

Pocola, la 14 Octomvrie 1918.

Abia trecu un deceniu dela aducerea articolului de lege XXXVIII din 1868, prin care marlele bărbat de stat, baronul Iosif Eötvös, organizează învățământul poporal din Ungaria, dând libertate popoarelor, cari alcătuiau statul ungar, a primi elementele culturii omenești în limba lor maternă și în loc ca aceasta lege fundamentală să fie dezvoltată în direcțiune tot mai liberală și în conformitate cu evoluția științei pedagogice și a trebuințelor culturale ale popoarelor conlocuitoare, prin crearea unor legi ulterioare fu din ce în ce tot mai restrânsă, în dauna adevăratelor interese ale educațiunii poporale și spre vătămarea culturii naționale a popoarelor nemaghiare. Aceste stări și tendințe produsă, firește, multă amărăciune sufletească în poporul român, care în scopul final al acestor legi își vedeă amenințată existența sa etnică.

¹⁾ Prescriptul lui Gyurkovich din 16 Iulie 1845, Nr. 736. ²⁾ Prot. act. cons. 1845, Nr. 54. ³⁾ Intimatul cons. loc. regesc, Nr. 19,509: 1845, Nr. 18626: 1846. ⁴⁾ Prot. act. cons. 1848, Nr. 55. ⁵⁾ Prot. act. cons. 1848, Nr. 49. ⁶⁾ Rescriptul lui Gyurkovich, 28 martie 1848, Nr. 354. ⁷⁾ Prot. act. cons. 1850, Nr. 50. ⁸⁾ Ordinul ministrului de culte și instrucțiune din 29 maiu 1867, Nr. 412.

Morala Nemților.

Din timpuri mai bune (1915) pentru Teutonii, adevărații monștri ai civilizației mondiale, reproducem mai jos cuvinte, pe cari preoții germani (văstori și teologi), le-au pronunțat dela înălțimea amvonului bisericii creștine și în numele „creștinismului”, — bisericii ce s'a întins asupra lumii întregi tocmai fiindcă are la temelie ei iubirea aproapelui și blândețea.

Reinhold Selserg dela Facultatea de Teologie din Berlin zice:

„Noi nu urim pe inimizii noștri. Urmăm porunca Domnului, care ne poruncește să-i iubim. Dar considerăm că facem operă de iubire, ucigându-i, făcându-i să sufere, arzându-le casele și cotropindu-le pământul.

Iubirea divină se întinde deasupra lumii, dar oamenii trebuie să sufere pentru mântuirea lor. Învățătorii își iubesc elevii, dar îi pedepesc. Germania, iubește și dânsa pe națiunile cealalte, dar le pedepsește pentru binele lor.”

Altul.

Phillip, păstorul Curței zice:

„Umanitatea trebuie mântuită prin sânge, foc și spadă. Răsboinicii germani nu varsă sângele celorlalte națiuni cu bucurie, dar aceasta este pentru dânsii o datorie, dela care nu se pot subtrage fără păcat. Și pentru că suntem cei mai puri, de aceea am fost aleși de către Cel Atotputernic, ca să pedepsim cu spada popoarele, cari s'au îngropat în păcate. Misiunea divină a Germaniei este să sacrifice umanitatea. Deci datoria soldaților germani este să lovească fără cruțare, săucidă, să ardă și să distrugă. Jumătățile de măsuri ar fi o impietate. Răsboiul acesta trebuie să fie fără milă. Germania are sarcina divină de a săvârși distrugerea acelor cari personifică răul.”

Dar cum zic Nemții, „alle gutten Dinge sind drei”, iată-l și pe al treilea, păstorul Löebel din Leipzig, care zice:

„Trebuie să combatem pe cei răi prin toate mijloacele posibile. Suferințele trebuie să ne fie plăcute, iar strigătele de durere nu trebuie să emoționeze surdele noastre urechi germane. Nu există învoială cu Iadul, milă pentru supușii Satanei, cu alte cuvinte iertare pentru Englezi, Francezi, Ruși și pentru toți aliații lor, cari s'au dat Diavolului și cari în consecință au fost condamnați prin sentința divină să piară.”

Asupra celor ce pervertesc în felul acesta morala creștină și profesează astfel de principii etice după dreptate a urmat pedeapsa lui Dumnezeu.

† Preotul Alexandru Vașiadi.

În șirul lung de jertfe făcut de influența spaniolă, năpraznica moarte a răpit dintre cei vii și pe preotul Alexandru Vașiadi, parohul sfintei noastre biserici din Tâmașda, cunoscut cetitorilor noștri și din multele publicații făcute în coloanele organului nostru, — scriind și publicând predici și articoli de interes bisericesc.

Ceice l-au cunoscut pe acest sărguitor în agrul Domnului, au văzut și au prețuit în el pe

preotul adevărat, pe omul cinstei și al caracterului preoțesc neprihănit.

Biserica, școala și edificiile parohiale — pentru preot și învățător — din comuna Tâmașda, sunt dovada și rodul zeloasei sale activități pastorale. Ordinea, aranjamentul și curățenia din biserică arată gradul de conștiință întru împlinirea datoriințelor sale față de casa Domnului, la a cărui altar a servit timp de 28 ani.

În corporațiunile preoțești, din protopresbiteratul Tinca, părintele Alexandru Vașiadi, eră membrul ales și stimat de toți colegii, cari vedeau în el pe omul, ale cărui fapte și vorbe arătau zelul și interesul viu față de cauzele noastre bisericești și dorul de a vedeă preoțimea noastră înălțată la un nivel mai înalt intelectual, pentru a nu rămâne în urma preoților altor confesiuni.

Protopopul tractual a scos nu odată în relief calitățile acestui preot, arătându-l de model în fața preoților întru împlinirea datoriințelor sale, atât la oficiul parohial, cât și în ale păstoririi sufletești. Întrunind toate condițiile omului de ordine și ale preotului, eră stimat și iubit numai de credincioșii bisericii sale, cari aveau în el pe părintele lor pururea senin, blând și povățuitor, — ci îl stimau și conlocuitorii de altă confesiune, cunoscând în el pe omul păcii și al buniei înțelegere. Prin tactul său prudent și conștient eră copcia care legă pe toți conlocuitorii comunei fără osebire de neam și lege. Din legătura deplinei încrederi, ce o avea în el poporul, cătră sfârșitul vieții a luat asupra sa toate sarcinile conducerii în comună, — făcând chestie de ambiție din rolul său de preot român, în aceste zile istorice, într'o comună cu poporațiune mixtă.

Sarcinile aceste însă pentru omul conștiințios, cum eră părintele Vașiadi, erau prea multe și prea grele, mai ales în zilele viforoase de acum, când siguranța persoanelor și a avutului e atât de periclitată. Reclamat de multe laturi de a liniști spiritele poporului atât de agitat, — prin multele alergări și vorbiri de a putea opri puvoiu de jafuri și atentate, ce amenințau comuna — și-a contras boala de influență, care după 10 zile, duse în mormânt și pe preotul satului, omul binefăcut, sănătos și robust cum eră, jertfindu-și puterea de viață în etate abia de 52 ani.

Înmormântarea s'a făcut prin păr. protopop tractual Nicolae Roxin, din Micherechin, cu toate onorurile ce se cuvin unui preot. Intre împrejurările cum și-a contras boala, se adeverește că „păstorul cel bun sufletul și-l pune pentru oile sale”. Il deplâng și jelesc: fiica Mărioara, fiii Alexandru, Silviu și Iosif, care mântuiți de suferințele fronturilor, reîntorcându-se, aflară pe tata lor iubit luptându-se cu moartea, fără a le putea zice cuvinte de adio.

D-zeu să-l ierte și odihnească! Coresp

Speranța.

Ce dulce e speranța
Cu farmecul ei stânt,
Ea ne lungeste vieța
Din leagăn spre mormânt.

Din ora când se naște
Băiatul cel plâpând,
Plutirea ei îl paște
Cu chip de înger blând.

Pe tinărul ce crește
Ca floarea cea din Maiu,
Speranța îl răpește
Cu dulci visări de raiu.

Adultul și bătrânul
La sânul ei de dor
Își mângăie tot chinul,
Sau visul de amor.

Și tuturor întinde
Divinul ei mister,
Și inimii murinde
Și celorce desper.

Căci „Ea” din Cer e dată
La natul muritor —
Că 'n ceruri ne-asteaptă
Un traiu mai nălțător...

Ce sântă e speranța
La oameni pe pământ:
Ea ne-arată vieța
Dincolo de mormânt!

Petru Irhaș Halmăgeanul.

INFORMAȚIUNI.

† **Gavril Bodea.** S'a mutat din aceasta vale a plângerilor la loc de lumină de verdeață și de odihnă veșnică și slugă bună și credincioasă a bisericii noastre din Arad, părintele capelan protopopesc **Gavril Bodea.** Senină și blândă i-a fost activitatea de 53 de ani la altarul catedralei din Arad, lin, fără durere și suspinare i-a fost și sfârșitul obștesc în frumoasa etate de 76 ani. Zelos și devotat chemării sale, venerabilul bătrân și neștor al preoției din Arad, deși n'avea școli mai înalte, trecea în fața colegilor săi și mai ales în fața generațiilor de elevi ai institutului nostru pedagogic de modelul păstorului bun și blând, de tipul preotului nostru istoric, iubit și stimat de păstoriții săi. Deși i-s'a dat prilej de a fi paroh, s'a mulțumit întreaga sa vieță cu modestul post de capelan protopopesc și a suportat cu supunere în voia lui Dumnezeu soarta văduviei, ce l-a ajuns în cei dintâi ani ai preoției.

Pentru serviciile îndelungate și credincioase, ce le-a prestat bisericii și în calitate de spiritual al robilor din temnița tribunalului din Arad, a fost distins cu crucea de cavaler al ordului Francisc Iosif, iar din partea P. S. Sale D-lui episcop diecezan **Ioan I. Papp** cu brâu roșu.

Din averea ce și-a putut-o agonisi din modestul său beneficiu a lăsat o fundațiune pe seama sfintei biserici din Arad.

Înmormântarea regretatului nostru confrate a avut loc joi, în ziua sf. Nicolae. Prohodul l-a servit P. S. Sa părintele nostru episcop **Ioan**, cu asistența clerului din loc. Panegiricul l-a rostit părintele protopop **Traian Vașianu.**

Odihnească în pace!

Hirotonire. P. S. Sa părintele nostru episcop **Ioan** a binevoit a hirotoni întru presbiter, **Mercuri**, în 5/18 Decembrie, pe candidatul **Lucian Tomi**, ales de paroh în Topolovățul-mare, tractul Belințului.

Agentia telegrafică Dacia comunică că dl **Ionel Brătianu** a fost numit ministru-președinte.

Consfătuirea învățătorilor români în Alba-Iulia. Învățătorii români, cari au fost de față la adunarea națională din Alba-Iulia, s'au întrunit într-o consfătuire colegială. S'a discutat asupra problemei școlii românești în viitor și asupra dorințelor corpului învățătoresc în noua situație. S'a hotărât înființarea unui ziar politic-didactic, care să apere interesele corpului învățătoresc, precum și convocarea unui congres al învățătorilor români. Cu organizarea vor fi însărcinați învățătorii din marele sfat național român.

† **Canonicul Dr. Victor Smigelschi.** Canonicul metropolitan **Dr. Victor Smigelschi**, unul din cei 3 fondatori al ziarului „Unirea” din Blaj, fratele mai mare al mult regretatului pictor bisericesc și autor al mai multor scrieri teologice și istorice bisericești a încetat din viață. Capitulul din Blaj și biserica unită pierde în defunctul un distins teolog. Odihnească în pace!

† **Moise Caba**, fost preot în Sohodol-Lazuri, tractul Beiuș, a răposat în 15/28 Noembrie a. c. în etate de 75 ani. Odihnească în pace!

Mareșalul Foch va fi însărcinat cu răpunerea anarhiei în țările învinse. Gazetele eugleze scriu, că mareșalul **Foch** a fost însărcinat să pregătească măsurile militare ce va fi silită Ententa să ia pentru răpunerea anarhiei în Germania și Austro-Ungaria.

Guvernul italian va revira toată flota comercială austro-ungară. Ziarul „Daily Telegraph” anunță, că guvernul italian este hotărât să revireze toate vapoarele comerciale austro-ungare.

Pedeapsa lui Dumnezeu. Nu este om, nu este popor în lume, care să nu urască pe Nemți pentru multele fărâdelegi săvârșite în războiul acesta. Pe urmele acestor vandali moderni, au rămas semnele pustirii. Ce eră de dus — au dus, și ce nu puteau lua — mai bine nimiceau, decât să lase locuitorilor pașnici. Furia teuto-nică n'a ales mijloacele, n'a cruțat nici chiar avutul aliaților. Dar ce să zicem de popoarele, cu cari se războiau; aici au lăsat bieților oameni numai ochii, ca să vadă și să-și poată plânge durerea și suferințele.

Pentru toate acestea am așteptat să vină asupra acestor vandali jefuitori pedeapsa meritată. Și acum vedem tot mai aproape ceasul judecării lor. Țara lor arde de răzcoală și nemulțămire, armatele dușmane sunt pe pământul lor. Și încă nu este sfârșitul. Cu numele lui Dumnezeu pe buze au mers acești răpitori în toată lumea; Dumnezeu trebuie să-i pedepsească, pentru că i-au luat numele în deșert.

În teritoriul desrobit al României se vorbește mult de o întâmplare din timpul retragerii acestor lăcuste, care e privită ca un semn al dreptății lui Dumnezeu. Nemții — conform condițiilor de armistițiu — aveau să se retragă fără să facă cea mai mică pagubă țării. Dar Nemții nu țin învoiala, strică poduri și drumuri; încarcă trenuri cu lucruri scumpe furate de la Români. Un tren de jaf („preda”), grozav de lung și tixit de Nemți — având la capăt și două vagoane românești — pleacă spre Germania. Dar între Craiova și Filiașu se prăbușește un pod și mulțimea de vagoane se face puzderii. S'a nimerit toată marfa, dar au perit și Nemții până la unul. Însă cele două vagoane românești, ca prin minune, se desfac de tren și se pun în mișcare în direcție contrară. Acestea au rămas întregi. Dumnezeu a cruțat vieța Românilor și avutul lor și a pedepsit numai pe Nemții hrăpăreți și fără Dumnezeu. (R.)

Germanii vor plăti pentru toate jafurile comise în România. Din ordinul generalului **Berthelot** armata **Makensen** va avea de plătit o amendă de 500 milioane pentru jafurile și furturile comise în România. Această sumă a și fost încasată. Pentru fiecare jaf nou s'a stabilit o pedeapsă de 50 milioane de lei.

Ce despăgubiri vor plăti Nemții Angliei. „Daily Mail” anunță, că **Lloyd George** cât de curând va publica, că Anglia împreună cu coloniile vor primi o despăgubire de războiu de 8 mil. font sterling de la Nemți prin ceace se vor micșora dările cu 4 mil. font anual.

Guvernul bolșevichilor va fi în curând alungat din Rusia. Foștii miniștri ruși din vremea țarului: **Lwow**, **Korf** și **Iswolsky** se întorc acum prin Siberia. Ei au încheiat în America un mare împrumut pentru Rusia și au declarat, că în curând Ententa va alunga guvernul bolșevichilor și va alcătui un guvern trainic în Rusia.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut: 1. *Polileul național* de **Nic. Jugănar**. Două exemplare costă 1 cor. 2. *Deșteaptă-te Române*, imnul național de **Andrei Mureșianu**. Prețul 1 cor. Mai puțin de 10 exemplare nu se expediază. Comandele se fac la **Nicolae Jugănar**, Lugoj, strada **Tunei** Nr. 6. 3. *Marșul legionarilor români* compus pe textul de **I. Broșu** pentru voce și pian de **Timotei Popovici**, Sibiu str. **Cisnădiei** 1. Prețul 1 exemplar 5 cor. plus porto.

A apărut: *Călăuza preotului în viața și activitatea sa zilnică* de **Aurelian Tăutul**, preot ort. român. Tipografia societății „Școala Română”. Suceava, 1918. Editura autorului. Prețul 6 cor. sau 5 lei. Are următorul cuprins instructiv: Introducere. Folosul și necesitatea pentru preot de a cunoaște și împlini regulile buneiecuviinți. Amănunte privitoare la activitatea preotului în serviciul d-zeesc. Regule referitoare la îngrijirea corpului și îmbrăcăminte; modul de conversațiune. Ținuta preotului pe stradă, în locuri și adunări publice, la masă, vizite. Corespondența și distracțiile preotului. Raportul dintre paroh și

cooperator. O recomandăm cu căldură preoției noastre.

A apărut: „*Biblioteca Semănătorul*” Nr. 40 conținând **Cântări naționale** și anume: 1. Deșteaptă-te române. 2. Trei colori. 3. Pe-al nostru steag. 4. Răpirea Basarabiei. 5. Hora Sinaiei. 6. Drum bun... 7. Hora dela Plevna. 8. Hora Resbelului. 9. Cântec de războiu. 10. Vivat țara mea. 11. Limba românească. 12. Latina gintă. 13. Fii ai României. 14. Sunt vânător... 15. Trecerea Dunării. 16. Hora Severinului. 17. Hora Unirii. 18. Hora dela Grivița. 19. Hora Dorobanților. 20. Marșul anului 1848. 21. Marșul lui Iancu. 22. Marșul lui Mihaiu Viteazul. 23. Marș ostășesc. 24. Calcă Române. 25. Auzi buciul că sună. 26. Haideți frați cu arma n' mână. 27. Mama lui Ștefan cel mare. 28. Ce e patria română. 29. Românul cătră Tătar. 30. Frunzuliță de stejar. 31. Adio la Carpați. 32. Cea din urmă noapte a lui Mihaiu cel Mare. 33. Peneș Curcanul etc.

Prețul 80 fil. plus 20 fil. pentru porto. Se poate comandă dela **Librăria diecezană din Arad** (**Deák Ferencz** u. 35).

Calendarul diecezan din Arad pe anul 1919. Conține cronologia pe anul 1919, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, deslegări de post, parastasele oficiale, sărbătorile școlare, zilele de repaus la judecătoria, întunecimile, anotimpurile, partea calendaristică, genealogia familiei domnitoare, domniitorii celorlalte state europene, calendar economic, târgurile, tarifa poștă și o parte literară instructivă și variată cu poezii și proză din peana unor scriitori distinși și împodobită cu ilustrațiuni actuale. Îl recomandăm cu căldură. Prețul unui exemplar 2 cor. plus 20 fil. pentru porto. Revanzătorii primesc rabat. Se poate comandă dela **Librăria diecezană din Arad** (str. **Deák Ferencz** 35).

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiș**, profesor.

Concure.

Conform deciziei Venerabilului Consistor din **Oradea-mare** de sub Nr. 2018 B. 1918 pentru îndeplinirea parohiei **Cărășău** de clasa II, se publică concurs cu termen de alegere la 30 zile dela prima publicare

Dotățiunea constă din: 1. Pământ parohial de 5 cubule. 2. Un intravilan de 600□. 3. Bir dela 160 căși, câte 30 litre cucuruz. 4. Ștolele îndatinat. 5. Eventuala întregire dela stat. Arânda locuinței preotului o va plăti comuna bisericească.

Recurenții au să se prezinte până la alegere la sf. biserică pentru a-și dovedi iscusința în rituale și în cuvântare, iar recursurile adresate comitetului parohial cu documentele prescrise, să le înainteze la subscrișul în **Feketegyörös**.

Petru Sârbu, protopop.

—□— 3-1

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Ursad** cu filiile **Pocluse** și $\frac{1}{2}$ **Hodișel**, de clasa III, în sensul rezoluțiunii Vener. Consistor din **Oradea-mare**, de sub Nr. 2342 B. 1918, se publică concurs cu termen de alegere la 30 zile dela prima publicare.

Beneficiul e dela **Ursad**: 1. Bir câte 30 litre dela 86 Nre de căși. 2. Dela **Pocluse** și **Hodișel** câte 15 litre cucuruz Nr-ul caselor 58 și câte una ziuă de clacă. 3. Pământ parohial de 16 jughere. 4. Ștolele îndatinat. 5. Eventuala întregire a dotățiunii dela stat. De locuință se va îngrijii alesul preot.

Reflectanții până la alegere au a se prezenta la sf. biserică spre a-și dovedi dexteritatea în rituale și în oratorie, iar recursurile adresate comitetului parohial cu documentele prescrise, să le înainteze oficiului protopopesc în **Feketegyörös**.

Comitetul parohial.

—□— 3-1

Dr. Cornelia Moga fost asistentă la clinica II-a de interne din **Budapesta**, aduce la cunoștința onor. publică că s'a strămutat la **Arad**, str. **Sina** Nr. 1/b, unde ordonează zilnic pentru boale interne și de nervi. Totodată deschide laborator pentru cercetări chimice, bacteriologice, terologice și laborator **Röntgen**.

x-2

Ultoi de vie cu rădăcină se găsesc de vânzare la preotul **Petru Pelle** din **Miniș** (com. Arad).

x-4